

MAREȘALUL CONSTANTIN PREZAN – UN NUME DE GLORIE AL CORPUL 4 ARMATĂ TERITORIAL DE LA CLUJ

Mircea Tănase

Constantin Prezan s-a născut la 27 ianuarie 1861 la Butimanu, județul Ilfov. După absolvirea Școlii de Ofițeri de Infanterie și Cavalerie din București, în 1880, va urma Școala Specială de Artilerie și Geniu din București, în 1883 și Școala de Aplicație de Artilerie și Geniu de la Fontainebleau, în 1886. A urcat treptele ierarhiei militare de la gradul de sublocotenent (1880) până la gradul de mareșal (1930). A activat în Batalionul 2 Geniu, la Școala de Aplicație de Artilerie și Geniu ca profesor ajutor de fortificații, în Regimentul 2 Geniu. În 1890, a fost delegat al Ministerului de Război în Germania, iar începând cu 1891 a contribuit la desăvârșirea lucrărilor de construcții la *“Cetatea Bucureștilor”*, ca șef de sector și apoi în Comandamentul *“Cetății Bucureștilor”*. În 1896 este ofițer în Statul Major Regal, iar în 1904 comandant al Brigăzii 13 Infanterie. Va urma la comanda diviziilor 3 (1910) și 7 infanterie (1911), al corpurilor 3 (1914) și 4 (1914) armată, comandant al Armatei de Nord (1916), al grupului de armate *“General Prezan”* (nov. – dec. 1916), șef al Marelui Cartier General (5 decembrie 1916- 1 aprilie 1918), șef al Statului Major General (oct. 1918-apr. 1920).

Ca ofițer specialist în arma geniu, a contribuit la realizarea lucrărilor de construcții la *“Cetatea Bucureștilor”*, la cel de-al doilea război balcanic (1913) și la războiul de reîntregire a neamului (1916-1918).

Prin Înaltul Decret nr. 2784, semnat de regele Ferdinand al României, în noaptea de 14/15 august 1916 a fost înființată Armata a 4-a (de Nord), la comanda căreia a fost numit generalul de divizie Constantin Prezan. Punctul de comandă al armatei a fost stabilit la Bacău. Armata a 4-a avea în componere Diviziile 7, 8 și 14 Infanterie, Brigada 3 Mixtă, Brigada 4 Călărași, Divizia 2 Cavalerie, trupe și servicii ale Corpului 4 Armată din Iași. În campania militară din Carpații Orientali și din Transilvania au mai intrat în subordine, temporar, Diviziile 6 și 15 Infanterie, ultima fiind numită și *“Divizia de Fier”*, comandată de generalul de brigadă Eremia Grigorescu, cel care s-a acoperit de glorie în bătălia de la Oituz, cu deviza *“Pe aici nu se trece!”*

Chiar din ziua înființării, cele 3 armate române – 1, 2 și 4 (de Nord) – s-au angajat în operația strategică pentru eliberarea Transilvaniei pe întregul front, de-a lungul Carpaților Orientali și Meridionali.

Adept al *“bătăliei decisive”* sau *“de nimicire”*, purtată cu grupări de mari efective, capabile să lovească cu violență pe frontul și flancurile dispozitivului armatei adverse, generalul Prezan a susținut necesitatea concentrării efortului militar pe frontul principal din Carpați, opunându-se angajării unor operații în adâncimea Balcanilor în 1914-1916 și în timpul pregătirii *“Operației Flămânda”*¹

¹ Nicolae Ciobanu, Vladimir Zodian, Dorin Mara, Florin Șperlea, Cezar Măță, Ecaterina Zodian, *Enciclopedia primului război mondial*, Editura Teora, f.a., p. 378-379.

Concomitent cu opțiunea de a intra în război alături de Antantă, Marele Stat Major român a pus în aplicare ipoteza "Z", care însemna, în esență, trecerea la ofensivă în Transilvania cu o grupare de forțe compusă din trei armate desfășurate în dispozitiv în formă concavă, cu deschiderea spre vest, de-a lungul Carpaților Răsăriteni și Meridionali, cu misiunea de a pătrunde pe direcții multiple în Podișul Transilvaniei și în Banat și, dezvoltând ofensiva în adâncime, să iasă prin Poarta Someșului și Poarta Mureșului, în Câmpia Tisei și a pune stăpânire, în misiune următoare, pe Zona de hrănire a armatelor austro-ungare în zona Dunării Mijlocii și Budapesta. S-a recurs astfel la manevra strategică pe direcții exterioare multiple cu o grupare de forțe care reprezenta aproximativ 80 % din efectivul mobilizat de 850000 de oameni, din care 650000 pentru armata de operații, în timp ce pentru trecerea parțial la apărare pe frontul de sud s-a destinat Armata a III-a, care însuma 20 %, cu toate că fâșia ei de acțiune avea o dezvoltare frontală apropiată de cea a armatelor 1, 2 și 4. este clar că materializarea loviturii principale în această operație ofensivă strategică destinată pentru eliberarea unui teritoriu național cu o suprafață de peste 102000 km pătrați, de fapt a provinciei istorice Transilvania.²

Armata a IV-a se găsea în primul eșalon, pe o direcție importantă și cu o misiune eminentamente ofensivă, ea trebuind să cucerească cel mai dificil lanț muntos din ansamblul carpatin românesc, să pătrundă spre vest pe un front de aproximativ 300km și, dezvoltând ofensiva spre cursul mijlociu al Mureșului, să întoarcă apărarea austro-ungară din fața Armatei a IX-a ruse, la dreapta și din fața Armatei a II-a române, comandate de generalul Alexandru Averescu, la stânga. Potrivit concepției operației strategice, după ieșirea din lanțul muntos, grupurile de acoperire ale armatelor a IV-a și a II-a trebuiau să se constituie în câte două avangărzi puternice pentru fiecare armată și să asigure trecerea nestingerită a Carpaților Răsăriteni și Meridionali a forțelor principale și concentrarea acestora în partea de est a Podișului Transilvaniei. Ulterior, datorită convergenței direcțiilor principale de acțiune, cele trei armate trebuiau să iasă pe cursul mijlociu al Mureșului pe un front de 250 Km sau pe Munții Apuseni. Ieșirea în scurt timp pe aceste aliniamente, îndeosebi pe ultimul, nu numai că ar fi permis organizarea unei apărări puternice, dar făcea posibilă o importantă economie de forțe și mijloace, care ar fi putut fi întrebunțate pe alte direcții.³

Armata a 4-a (de Nord) avea un raport de forțe-general și pe direcții-favorabil, în măsură să-i asigure succesul. Ea dispunea de 70 batalioane de infanterie, 35 escadroane de cavalerie și 61 baterii de artilerie, față de 17 batalioane, 3 escadroane și 9 baterii ale armatei austro-ungare.

Acțiunile Armatei a IV-a române pentru eliberarea Transilvaniei pot fi grupate astfel: operația ofensivă; manevra de retragere; operația de apărare dusă în Carpații Răsăriteni.

² General de divizie Dorin Gheorghiu, colonel Ion Cioară, profesor dr. colonel (r) Gheorghe Tudor Bihoreanu, *Armata a IV-a "Transilvania" la 80 de ani*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996, p.42.

³ Colonel dr. Gheorghe Tudor, *Dezvoltarea gândirii militare românești în anii primului război mondial*, în vol. *România în anii primului război mondial*, vol. I, 1987, p. 752-780.

Ofensiva a început prin deschiderea trecătorilor de către trupele de acoperire, care au trecut la acțiune chiar în seara zilei de 14 august 1916, la orele 21.00, cu misiunea de a ocupa pozițiile inamice situate la circa 15 km dincolo de "*frontiera*" dintre Moldova și Transilvania.

La comanda Armatei de Nord, care opera la flancul drept al dispozitivului strategic ofensiv din Transilvania, generalul de divizie Constantin Prezan a împins spre valea Mureșului trupele de la aripa stîngă a Armatei 1 austro-ungare (august 1916). În apărare, marile unități din subordine au rezistat atacurilor inamice în Valea Oituzului, iar la replierea dispozitivului defensiv român pe crestele Carpaților, Armata de Nord a închis ermetic principalele trecători montane.

Încă din primele zile ale războiului, Armata a IV-a a început operațiile pe tot frontul munților Moldovei. Înaintarea Armatei de Nord deschidea perspective frumoase pentru armata rusă vecină, care nu a fost în măsură să le exploateze. Forțele ruse nu au înaintat prin trecătorile din nord ale Moldovei care le fuseseră oferite, prin forțarea și ocuparea lor, de către armatele române, și pe unde ar fi putut să întoarcă pozițiile armatei austro-ungare din Munții Bucovinei. Rușii au trecut la ofensiva stabilită prin convenția militară cu România abia la 31 august 1916. cu toate aceste greutăți, Armata a IV-a a trecut Carpații Orientali și a înaintat fulgerător în Ardeal, atingând partea superioară a Mureșului. În sudul Ardealului, forțele române au ocupat Făgărașul,, trecând dincolo de Olt spre Sighișoara, iar spre vest până la Sibiu, Petroșani și Orșova.

După lupte grele, Armata a 4-a a eliberat zone importante din estul Transilvaniei, pătrunzând în dispozitivul inamic peste 100km, într-un ritm mediu de 2-3,5 km pe zi, iar frontul inițial de 270 km a fost redus la 150 km.

Din cauza schimbărilor majore pe frontul de sud, la Dunăre și Marea Neagră, și a nevoilor pentru manevra de forțe și mijloace pe direcțiile amenințate, ofensiva armatelor române a fost oprită, la ordin.

La 10 noiembrie 1916, la comanda Armatei a 4-a (de Nord) a fost numit generalul Constantin Christescu.

În urma unei decizii încă destul de controversate, Marele Cartier General român, influențat de insuccesele inițiale ale armatei române în Dobrogea, la propunerea celorlalți comandanți de armate, a decis să oprească temporar ofensiva în Transilvania, mutând lovitura principală pe frontul de sud, materializând-o printr-o manevră de forțe de la nord de Carpați pe Dunăre și de la vest la Est. Considerată una din erorile de comandament cu consecințe globale asupra desfășurării și rezultatelor campaniei din anul 1916, această decizie a generat puternice controverse istoriografice, mai ales că după mutarea efortului principal pe frontul de sud rezultatele nu au fost cele scontate, armata română consemnând câteva înfrângeri semnificative, fiind obligată să se replieze în Moldova, pe linia Siretului Inferior și a Carpaților Orientali.

Generalul Constantin Prezan, comandant al Armatei de Nord, a avut o altă soluție pentru rezolvarea acestei probleme, opinând pentru întărirea grupării din Dobrogea cu una sau cel mult două divizii și să se continue energic ofensiva în

Transilvania prin întărirea Armatei de Nord în scopul de a amenința cu învăluirea forțelor inamicului de la nord de Carpați și a le obliga să se retragă dincolo de Mureș.⁴

Aplicarea acestei soluții propuse de generalul Prezan ar fi dus la o bătălie în estul Podișului Transilvaniei, la care ar fi participat Armata a IV-a, cu toate forțele, Armata a II-a și aripa dreaptă a Armatei I, înainte de sosirea Armatei a IX-a germane în zona Târgu Mureș, Dej, Cluj. În timpul acestei bătălii, ar fi fost zdrobită Armata I austro-ungară și ar fi deschis drumul forțelor române spre Munții Apuseni și mai departe spre Câmpia Tisei.

La 5 decembrie 1916, comandamentul Armatei a 4-a și-a încetat activitatea, marile unități din subordine fiind repartrizate Armatelor 1 și 2 române, sub comanda cărora au participat la marile bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, în vara anului 1917.

În bătălia Bucureștiului, cea mai importantă confruntare armată a anului 1916 (29 nov.-3 dec.) pe frontul dintre Carpați și Dunăre, regele Ferdinand al României l-a desemnat pe generalul de divizie Constantin Prezan coordonator al forțelor române. Deși se părea că operațiunea se îndrepta spre un succes important, datorită abilității cu care generalul Prezan a manevrat marile unități române pe direcții interioare (diviziile 2/5, 9/19, 21 infanterie și 2 cavalerie), punând în dificultate forțele de la flancul drept al Armatei 9 germane și de la flancul stâng al grupului de armate germano-bulgare de la Dunăre, datorită pătrunderii Corpului de cavalerie von Schmetow și a Diviziei 11 bavareze în spatele diviziilor române dintre Argeș și Neajlov și al slabului sprijin rusesc, a fost necesară oprirea acțiunilor ofensive și retragerea prin luptă la est de București.

Prin Ordinul de zi nr. 13 al Marelui Cartier General, generalul de divizie adjutant Constantin Prezan a fost numit, la 5 decembrie 1916, șef al Statului Major General al Armatei.⁵ A urmat retragerea în Moldova, generalul Constantin Prezan, în calitate de șef al Marelui Cartier General organizând apărarea pe linia Siretului și în Carpații Orientali.

La finele anului 1916, în baza unei concepții generale, elaborate de Marele Cartier General, în cadrul căruia rolul principal i-a revenit Serviciului de Stat Major, organul de concepție și conducere din cadrul Marelui Cartier General, a început procesul de reorganizare a armatei române. Acest proces a avut loc pe teritoriul național, și nu în afara lui, cum propusese inițial generalul Prezan, bazându-se pe considerentele de ordin miliar ale unei asemenea acțiuni, dar care a acționat ulterior așa cum a hotărât factorul politic – guvernul României – care a intuit pericolul la care ar fi fost expusă România dacă această reorganizare a armatei sale s-ar fi făcut în Basarabia sau dincolo de Nistru. *“Riscul la adresa României în acea perioadă nu era ocuparea ei de către trupele Puterilor Centrale, ci de către armata rusă instalată pe*

⁴ Constantin Prezan, *Fapte petrecute în marele nostru război pentru care nu sunt acte*, apud General de divizie Dorin Gheorghiu, colonel Ion Cioară, profesor dr. colonel (r) Gheorghe Tudor Bihoreanu, *Op. cit.*, p. 56.

⁵ *** *Marele Cartier General al Armatei României. Documente 1916-1920*, Editura Machiavelli, p. 80.

*cea mai mare parte a frontului și în punctele strategice din Moldova, iar autoritățile de la Petrograd urmăreau realizarea acestui deziderat pe căi aparent nemilitare”*⁶

Amplul proces de reorganizare a armatei în vara anului 1917, cel mai greu dintre toate acțiunile de această natură desfășurate de organismul nostru militar, a dovedit voința și unitatea de acțiune a factorilor politici și cei de răspundere la nivel central și local pentru salvarea României și reorganizarea armatei. Sacrificiile poporului român și armatei sale, în prima jumătate a anului 1917, au constituit baza succeselor în operațiile de la Mărășești, Mărășești și Oituz.⁷

Generalul Constantin Prezan a coordonat activitatea de elaborare a planului campaniei anului 1917, sprijinind ideea declanșării unor acțiuni hotărâte de lovire a grupurilor armate “*Arhiducele Iosef*” și “*Feldmareșalul von Mackensen*”, încheiate cu importante victorii românești în luptele de la Mărășești (22 iulie-1 august 1917), Mărăști (6 august-3 septembrie 1917) și Oituz (8-22 august 1917). Prin Înaltul Ordin de Zi nr. 44 din 21 noiembrie 1917 al Marelui Cartier General,⁸ acesta să fie însărcinat cu comanda Armatei române.

La 1 aprilie 1918, generalul de corp de armată Constantin Prezan a demisionat din armată, în locul său ca șef al Statului Major General fiind numit generalul de divizie Constantin Christescu.⁹ La 29 octombrie 1918, prin Înaltul Decret nr. 3185, generalul de corp de armată adjutant Constantin Prezan a fost numit șef al Statului Major General al Armatei și a luat conducerea Marelui Cartier General al Armatei.¹⁰ În perioada 1918-1919, generalul Constantin Prezan a coordonat operațiile împotriva Grupului de armate “*von Mackensen*” și campania victorioasă din Ungaria (1919).

În lunile decembrie 1918-ianuarie 1919, acțiunile trupelor române s-au desfășurat între râul Mureș și Munții Apuseni, pentru a obliga Ungaria să respecte deciziile Puterilor Aliate. Ulterior, prin înființarea, la 8 februarie 1919, a Corpului 67 Armată, se va desfășura campania din Munții Apuseni, până la granița de vest a României, în perioada 16 aprilie - 2 mai 1919. În perioada 30 iulie - 6 august 1919, s-a desfășurat operația ofensivă a armatei române în Câmpia Tisei, finalizată cu ocuparea capitalei ungare, la 3 august 1919. Trupele române din Ungaria, comandate din 12 aprilie de generalul Gheorghe Măldărescu, au rămas pe teritoriul ungar până la 22 noiembrie 1919, retrăgându-și ultimele unități în garnizoanele de reședință în perioada 14 februarie - 28 martie 1920.

În toată această perioadă, cel mai apropiat colaborator al generalului Prezan a fost maiorul, ulterior locotenent-colonelul Ion Antonescu, șeful Biroului 1 Operații. Într-un memoriu adresat ministrului apărării naționale în martie 1938, în care își argumenta motivele demisiei, acesta spunea printre altele: “*Cât privește Mărășești, reamintesc de asemenea că în momentele de cea mai desăesperantă și acută criză*

⁶ Col. dr. Ion Giurcă, 1917. *Reorganizarea armatei române*, Editura Academiei de Înalte studii militare, București, 1999, p. 98.

⁷ Ibidem, p. 278.

⁸ *** *Marele Cartier General al Armatei României. Documente 1916-1920*, Editura Machiavelli, p. 96.

⁹ Ibidem, p. 96.

¹⁰ Ibidem, p. 99.

totuși conducătorii de la Iași au hotărât sub presiunea Comandamentului rus, retragerea. Când mi s-a cerut să traduc în ordin această hotărâre, am obiectat cu brutalitate. «Dacă ne ridicăm de la Mărășești nu ne mai oprim nici la Nistru. La Mărășești trebuie să învingă sau să moară poporul român. Altfel piere în dezonoare. Eu nu redactez și nici nu contrasemnez ordinul de retragere». Trântind ușa și coborând la Hugues (aparatură de telefonie fără fir, n.n.), am redactat, am semnat pe generalul Prezan și am transmis, martori fiind Condiescu și Filimon, cunoscutul ordin de rezistență pe loc până la moarte.[...] să reamintesc ce s-a petrecut și la Mărăști. În ajunul acestei operațiuni, la a cărei montare se lucrase două luni, repet, în ajunul ei, generalul Averescu a aruncat o bombă. A trimis un lung raport a cărei parte finală o dau textual:

«Nu-mi iau răspunderea reușitei acțiunii care începe mâine, deoarece nu am nici trupe, nici munițiuni suficiente».

Bomba a produs stupefacție, și, după cum era și natural, a intimidat. Regele a convocat imediat – noaptea – pe generalii Berthelot, Scerbacev și Prezan. În cursul discuțiilor Scerbacev a declarat că la ruși, când un comandant de armată arată că nu-și ia răspunderea unei operațiuni, comandantul superior nu are altceva de făcut, după lege, decât să-l asculte sau să-i ia, pe răspunderea sa, comanda. Afirmarea a determinat ezitarea. Văzând că timpul tece și că ora când trebuia să înceapă să vorbească tunul se apropie, am redactat, fără să cer autorizare de la nimeni, următorul ordin către Armata 2:

«Executați operațiunea pe răspunderea M.C.G.» și l-am supus spre semnare generalului Prezan. Acesta, cu curajul de care a dat dovadă în toate acțiunile mari, în momentele grele de atunci, l-a semnat fără ezitare. Domnul mareșal trăiește. El poate să confirme și acest fapt. Se cunosc și rezultatele și muzica care a fost făcută. Eroii au ieșit ca ciupercile. De episodul de mai sus s-a omis întotdeauna, de atunci și până astăzi, să se pomenească și la solemnități și, mai ales, în faimoasele «Notițe Zilnice».[...] Reamintesc că lupta de la Tisa a debutat cu un dezastru. Dacă generalul Prezan și cu mine nu m fi alergat cu dezesperare (intrând odată chiar –la Oraszhaza – în mijlocul inamicului) de la un capăt la altul al frontului, dacă nu am fi întors din această goană, trupe și comandanți, din drumul retragerii, dacă nu am fi luat, pe loc, măsuri de ordine și operative, am fi înregistrat cea mai rușinoasă dintre înfrângeri. [...] generalul Mărdărescu, aflându-se la Sibiu cu întreg comandamentul său, în momentele de mare criză, ordinele erau trimise trupelor prin intermediul Sibiului, deși ne găseam în mijlocul lor. Aceasta, atât pentru menținerea intactă a unui prestigiu, cât și din delicatețe. Tot din același spirit, generalul Prezan nu a vrut să intre în Budapesta, deși se găsea, la 3 august, la Monor (10-15 km de oraș). Nu vreau să umbresc nici gloria Coroanei, nici să iau aureola lui Mărdărescu. Eu mă duc, el rămâne, repeta el acelora din anturajul său care, mirați, nu găseau explicația gestului.

Ce unică, ce nobilă și pilduitoare atitudine, adaug eu, și cât de imediat i-a urmat ingrata răsplată. O fixez în scris, cu această ocazie, pentru istoricul de mâine și pentru biciuirea acelor care o merită.

Mai întâi, odată intrat triumfal în Budapesta, generalul Mărdărescu a trimis generalului Prezan, ca răspuns la felicitările telegrafice ale acestuia, o telegramă care începe cu fraza:

«Dumneavoastră care ați asistat la operațiuni...»

De atunci și până azi nu e 4 august fără ca să nu se publice, tendențios și cu litere mari, această telegramă. Aceasta desigur, pentru ca nimeni să nu scape nuanța și pentru a se marca bine punctul că generalul Prezan și cu mine am fost la Tisa numai spectatori. Primind telegrama, Prezan s-a mulțumit să mi-o întindă sub ochi și să-mi spună râzând: «Poftim».

Gestul și cuvântul; sunt suficiente. Ele calificau, înfierau.

[...] Reîntors la București, încărcat de o nouă glorie și purtător al unui steag care nu cunoscuse, în tot trecutul nostru, un mai mare triumf, alte surprize îl așteptau. Pe peronul gării nimeni. Printre negustori și hamali ne-am furișat timizi spre ieșire. Îmi scapără ochii de mâhnire și strâng pumnii de revoltă.

Ne-au costat luptele duse la est și la vest de Tisa 13000 (treisprezece mii) de morți și ne-a fost rușine de victorie. Italienii au câștigat un Imperiu cu 5000 de morți și doi ani nimeni nu mai poate să râsufle pe glob de bravura soldatului italian.

După întoarcere au urmat atacurile prin presă și prin Parlament. Prin presă, generalul Prezan era tratat cu cele mai odioase epitete și stropit cu cel mai murdar noroi de un condamnat, de cunoscutul și mai puternicul ca oricând, actualul dr. Hefter. Era cenzură și stare de asediu. În consecință, nu pot greși când spun că atacurile erau tolerate, încurajate și poate și inspirate. Prin Parlament, de însuși ministrul de finanțe care-l acuză că a favorizat contrabanda de coroane în Transilvania. Mai mult decât atacul a făcut valvă scrisoarea pe care am trimis-o acelui domn care era el însuși autorul unei mari contrabande cu coroane.

Amărât și scârbuit, după cum eram cu toții, generalul și-a dat demisia care i-a fost primită cu iuteal cu care se primește aceea a unui rău rânduș.

Si ca rușinea să fie cunoscută până la fund, să povestesc și ultimele clipe de ostaș ale acestuia care purtase pe umerii lui atâta răspundere și-și legase pe vecie numele de așa mare înfăptuire. Ca o ultimă și supremă recompensă, ministrul de război i-a trimis, în ajunul plecării definitive, pe drumul de costișe ce duce la Vaslui, o minusculă și fără valoare statueta de bronz. Statueta era însoțită de o scrisoare de recunoștință scrisă de ministrul de război din partea Armatei. Atât scrisoarea, cât și prețiosul dar i-au fost aduse pe întuneric, de un locotenent sau căpitan de administrație. Predând-o fostului general, ofițerul s-a găsit în drept să îngâne și el câteva cuvinte.

Încărcat de acest dar, generalul Prezan, ca și Cincinnatus, a plecat la el în Moldova, condus la gară de câțiva devotați.

Maurul trebuia să plece și încă pe ușa din dos.

Venise la putere rivalul său de moarte, generalul Averescu și toți tremurau de frică. Ministrul de război era generalul Rășcanu și secretar general, generalul Amza.

Am scris ca să se știe. „¹¹

¹¹ Ibidem p. 270-274, vezi și în Ion Antonescu, *Citiți, judecați, cutremurați-vă*, ediție îngrijită de Ion Ardeleanu și Vasile Arimia, Editura Tineretului, București, 1991, p. 11-17.

La 7 iunie 1923, generalul Constantin Prezan a fost primit ca membru de onoare al Academiei Române.

În perioada interbelică, în Transilvania a funcționat Inspectoratul General de Armată nr. 3, care avea în subordine Corpurile 6 și 7 Armată. Octavian Goga spunea că *“în perioada interbelică, în Cluj, și în Transilvania, toți comandanții au săvârșit o operă de mari proporții și de unanimă prețuire”*

În condițiile agravării rapide și accentuate a situației internaționale, la 22 septembrie 1939, a fost reînființată Armata a 4-a, care a devenit Comandamentul Grupului de Armate nr. 1 din Transilvania.

În al doilea război mondial, Armata a 4-a română a fost singura structură operativă care s-a aflat neîntrerupt pe front, de la Prut la Volga și de la Stalingrad în Munții Boemiei, lângă Praga, din iunie 1941 până în mai 1945.

La 5 iunie 1945, în baza ordinului Marelui Stat Major nr. 40500, comandamentul Armatei a 4-a a fost desființat, unitățile sale fiind redistribuite. Începând cu 1 iulie 1947, prin Înaltul Decret Regal nr. 1326 din 28 iulie 1947, a luat ființă Regiunea 3 Militară, cu sediul la Cluj, prin transformarea Comandamentului 6 Teritorial. La 30 aprilie 1960, Regiunea a 3-a Militară și-a schimbat denumirea în Armata a 3-a și s-a restructurat.

Începând cu 5 aprilie 1980, Armata a 3-a și-a schimbat denumirea în Armata a 4-a, cu sediul comandamentului la Cluj-Napoca. După revoluția din Decembrie 1989, armata română a intrat într-un lung process de reformă și restructurare. La 17 octombrie 1990, Armata a 4-a a primit denumirea onorifică *“Transilvania”*, pe care a avut-o și în anii 1918-1919, după realizarea Marii Uniri, în campanile din Munții Apuseni și din Câmpia Tisei. În martie 2000, Armata a 4-a *“Transilvania”* a fost transformată în Corpul 4 Armată Teritorial *“Transilvania”*

Prin Decretul Prezidențial nr. 645/10 august 2001, o dată cu primirea noului Drapel de Luptă, Corpul 4 Armată Teritorial a primit denumirea onorifică *“Mareșal Constantin Prezan”*, după primul comandant din anul 1916.

ANEXA

Proclamația șefului Marelui Cartier General, generalul Constantin Prezan, adresată populației din Transilvania cu prilejul intrării trupelor române în această regiune

MARELE CARTIER GENERAL

5 noiembrie 1918

Români!

Din Înalt Ordin al M.S. Regelui Ferdinand I, în urma chemării Comitetului/Consiliului-n.n./ Național Român/Central/, armata noastră a trecut Carpații.

Pășind cu dragoste frățească pe pământul Transilvaniei, oștirea română vine în numele unor sfinte drepturi naționale și omenești pentru a garanta libertatea deplină a tuturor.

Însuflețiți de aceste gânduri, asigurăm pe toți locuitorii pământului românesc până la Tisa și Dunăre, fără deosebire de neam și lege, că vom păzi cu credință viața și avutul tuturor.

Îndemnăm deci întreaga populație ca, sub pavăza oastei române, să-și continue ocupațiile obișnuite, astfel ca viața normală în sate și orașe să nu sufere nici o tulburare.

Fiecărui locuitor i se va respecta libera exercitare a drepturilor sale cetățenești, dar în același timp se pune în vedere tuturora că orice încercare de a provoca dezordine, de a săvârși acte de violență sau de nesupunere, se va pedepsi cu toată severitatea.

ȘEFUL STATULUI MAJOR GENERAL AL ARMATEI
General CONSTANTIN PRESAN¹²

¹² Arhivele Militare Române, *fond Microfilme, rola P.II.1.2.579, c.57.*

**THE MARSALL CONSTANTIN PREZAN – A NAME OF
GLORY OF THE TERRITORIAL ARMY CORP
NO. 4 FROM CLUJ**

SUMMARY

Constantin Prezan was born on January 27, 1861 at Butimanu, Ilfov County. After he graduates the Infantry and Cavalry School from Bucharest, in 1880, will follow the The Special Artillery and Genius School from Bucharest, in 1883 and The Application of Artillery and Genius School from Fontainebleau, in 1886. He ascended the steps of the military hierarchy from the sub-lieutenant grade (1880) till the Marshall grade (1930). He activated in Battalion 2 Genius, to the Application of Artillery and Genius School as a teacher helper of fortification, in the Regiment 2 Genius. In 1890 he was delegate of the War Ministry of Germany, and beginning with 1891 he contributed to complete the construction at the “Bucharest Fortress” as a sector chief and then in the Headquarters of the “Bucharest Fortress” In 1896 he is an officer in The Major Royal State, and in 1904 commander of the Brigade 13 of Infantry. It will follow the command of the divisions 3 (1910) and 7 infantry (1911), of the corps 3 (1914) and 4 (1914) army, commander of the North Army (1916), of the “Constantin Prezan” army group (Nov. – Dec. 1916), chief of the General Major State (Oct. 1918 – Apr. 1920).